

“Lakaplar Konusunda Bazı Dikkatler ve Bir Yöre Örneği”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, VII. Sayı, Sivas 1998, s. 107- 138.

LAKAPLAR KONUSUNDA BAZI DİKKATLER

ve

BİR YÖRE ÖRNEĞİ*

Şeref BOYRAZ

İhtimal odur ki; insan, yaşantısı boyunca karşılaştığı -hemicinsi de dâhil olmak üzere- akla gelebilecek soyut, somut her türlü varlığı ve iş, oluş, hareket bildiren durumları, zihninde canlandırmış ve bir başkasıyla iletişim kurma ihtiyacını hissettiğinde, bu canlandırdıklarını işaretler yoluyla anlatmıştır. Yine muhtemeldir ki, insanın dünyasının genişlemesiyle canlandırılanların sayısı artmış ve bunları artık zor ve zahmetli olan işaretler karşılayamaz olmuştur. İşte o zaman işaretler, yerini daha az çaba gerektiren seslere bırakmış olmalıdır. Buna göre seslerin zaman içerisinde tekâmül ederek her bir varlığın ya da durumun karşılığı olan kelimelere dönüştüğü ve kelimelerin sayısının da insanın evrenine yeni girenlerle birlikte art(ırıl)mış olabileceği düşünülebilir.

İnsan ve insan topluluklarının ilişkilerindeki yoğunlaşma ve kompleksleşme, insanı ve ona ait değerleri bilimin konusu haline getirdi. Sonuçta insana ait her unsur, onu anlama ve onun değerlerini ortaya koyma yolunda bilimin malzemesi oluverdi. İşte bilimin malzemesi yapılan, insana ait unsurlardan birisi de, ortaya çıkışı yukarıda faraziye şeklinde verilen kelimelerdir. Kelimeler daha çok **dilbilimin** konusu olmakla beraber, onun özel **adlar** kısmı, **halkbiliminin** de ilgi alanına girmektedir (Örnek 1995: 17-20; Evliyaoğlu - Baykurt 1988: 56-69; Tan 1997: 6-13).

Bütün bilimlerin nihaî amacı aynıdır: İnsana daha kolay, rahat ve müreffeh bir hayata kavuşma yolunda yardımcı olmak. Bilimler, aynı amaca hizmet etmesine rağmen malzemesinin farklı olması dolayısıyla şubelere ayrılmıştır. Malzemesi ortak olduğu halde farklı kategorilerde yer alan bilimler de yok değildir. Bunları birbirinden farklı kılan faktör ise bu bilimlerin nihâî amaca yardım eden tâli amaçlarının ve dolayısıyla metotlarının farklı olmasıdır.

Bilimsel çalışmaları değerli ve faydalı yapmanın yolu, bizi amaca götürebilecek doğru metotlardan geçmektedir. Metodu belirleyecek faktörlerin başında ise malzeme gelmektedir. Ama en az malzeme kadar metodu belirleyici bir diğer faktör de amaçtır. Amaç tespiti yapılmadan ya da tespit edilmiş amaçlar dikkate alınmadan yapılacak çalışmaların, doğru metodu yakalayıp yakalayamayacağı ve dolayısıyla bilime olan katkılarının derecesi daima tartışmaya açık olacaktır. Bu düşüncelerden hareketle halkbilimi çalışmalarında doğru metodu seçebilmek ve halkbilimiyle ilgili çalışmaları malzeme yığını olmaktan öteye götürebilmek için, halkbiliminin amaçlarını (Örnek 1995: 15-16; Evliyaoğlu - Baykurt 1988: 25; Tan 1997: 6) yüzeysel de olsa bir kez daha gözden geçirmekte fayda var. Halkbiliminin amaçlarını şu üç maddenin özetleme gücünde bulmak mümkündür:

- 1- İnsanların birbirine yakınlaşması için onların ortak değerlerini gözler önüne sermek.
- 2- Yerel, bölgesel ve ulusal kültürleri araştırıp inceleyerek insanlığın ortak kültürünü zenginleştirmek.
- 3- Halkı yönetmeyi kendine hedef edinen yönetim bilimlerine halk hakkında gerekli verileri sunmak (Örnek 1966: VII).

İşte şu satırlarda ifadesini bulan bu amaçlardan en az birisine götüremeyen metotlar ya da metotsuzluklar yüzünden halkbiliminin malzemesi olmaktan yeterince nasibini alamayan konulardan birisi de **adbilim** üst başlığı altında incelenmeye çalışılan **lakaplar**dır.

Lakapların mahiyetini kavrayabilmek için öncelikle onların adbilim üst başlığının neresinde durduğuna bakmak gerekir. Bunun için; “*Sözcük - kavram ilişkisine önem veren; bir kavramın her hangi bir dilde nasıl anlatım bulduğunu, bu anlatımda hangi etkenlerin rol oynadığını inceleyen bilim dalı*” (Koç 1992: 19; Gurbanov 1985: 245-273) şeklinde dilbilimci bakış açısıyla tarifi¹ yapılan adbilimin malzemelerini bir tasnif ameliyesine tabi tutmak, işimizi kolaylaştıracaktır:

Adbilim (Onomastique)

I- Tür Adları Alanı

A- Bitki Adları, **B-** Hayvan Adları **C-** Yiyecek - İçecek Adları, **Ç-** Giyim - Kuşam Adları, **D-** Spor ve Sporla İlgili Adlar, **E-** Alet Adları, **F-** Meslek Adları, **G-** Hastalık Adları, vs.

II- Özel Adlar Alanı

A- Kişi Adları (Anthroponymie)

1- Künyevî Adlar

a- Asıl Adlar

b- Soyadları

c- Sülale Adları

ç- Unvanlar

d- Köken ile ilgili Adlar

d₁- Memleket Adları

d₂- Irk ve Etnik Grup Adları

e- Meslek Adları

2- Yakıştırma Adlar

a- Lakaplar

b- Mahlaslar, Müstearlar, Tapşırımlar, Rumuzlar

B- Yer Adları (Toponymie)

1- Coğrafi Adlar

2- Belde ve Belde ile İlgili Adlar

3- Yerel Adlar

C- Din, Mezhep, Millet Etnik Grup Adları

Ç- Kurum, Kuruluş ve Eser Adları (Ktematonymie)

Dilbilimin ve halkbiliminin adbilim dışındaki diğer konularının yeterince kabarık ve bol malzemeli olmasından olacak ki, her iki bilim dalında da tür adları alanına (Aksan 1995: 32, 416-457) hatırı sayılır miktarda mesai yapmak için henüz sıra gelmemiştir². Makale başlığının vaad ettiği alanın dışına çıkmamak için; sözlüğün künyeyi, “*Bir kimsenin adı, soyadı, ülkesi, doğumu, mesleği gibi özelliklerini gösteren kayıt*”³ biçiminde tarif etmesi nedeniyle künyevî adlar altına aldığımız asıl adları (Ülkütaşır 1976: 369-384; Acıpayamlı 1992: 1-14; Erol 1992), soyadlarını (Sakaoğlu 1979: 375-421), coğrafyayı vatan yapması dolayısıyla üzerinde çok durulan yer adlarını⁴ (Karaboran 1982: 265-273; Önder 1982: 409-418; Acaroğlu 1988: 15-21; Bozyiğit 1992: 13-28; Kurtulmuş 1995: 195-215; Sevindik 1996: 153-164; Gülensoy 1998: 41-48) ve bildiğimiz kadarıyla şimdiye dek araştırma kapsamına pek alınmayan, dolayısıyla hâlâ ilgi bekleyen din, mezhep, millet, etnik grup, kurum, kuruluş ve eser adlarını⁵ bir kenara bırakıp bu satırların vücut bulmasına sebep olan lakaplara geçiyoruz.

Lakapların bulunduğu kümeye başlık olarak “*yakıştırma*” adlar yerine “*takma*” adlar da denilebilir miydi? Soruya olumlu cevap verilebilir fakat; biz “*takma ad*” tamlamasını söylemekten

özellikle kaçındık. Zira lakap denilince takma ad, takma ad denilince de lakap ve aynı zamanda edebiyatımızın Yeni Türk Edebiyatı dönemindeki bazı ediplerin malum sebeplerle kullandıkları “*müstear adlar*” da anlaşılıyor⁶. İşte biz de bu karışıklığın içine düşenlerden olmamak için “*takma ad*” tabirini tasnifte kullanmaktan özellikle çekindik ve onun yerine grup başlığına “*yakıştırma*”, Yeni Türk Edebiyatı dönemi ediplerinin asıl adları dışında kullandıklarına da “*müstear*” adlar demeyi uygun gördük. Sonradan alınma ya da verilme, bazen asıl adın yerini tutma gibi ortak yanları bulunan yakıştırma adların **b** seçeneğinde yer alanlar, estetik veya siyasi, içtimai kaygılarla bilerek ve isteyerek alınmalarıyla (Verdiyeve 1990: 5-122; Kaya 1994: 83-103) **a** seçeneğinden ayrılmaktadırlar.

Lakaplar konusu için bilenen kalemlerin anlattıklarını ve verdikleri tarifleri şu lakap tanımı üzerinde özetlemek mümkündür: **Asıl ada sonradan eklenen ve kişinin her hangi bir özelliğinden dolayı verilen isimdir.** Şu ana kadar yapılan lakap çalışmalarında işte bu tanımda ifadesini bulan mihver etrafında cümleler sarf edilmiş ve bu cümlelerin içeriğini doldurmak için tanıma uygun örnekler alt alta, yan yana sıralanmıştır. Tanımın doğruluk derecesini tartışmaya açmadan önce tartışmanın zeminini oluşturması için iki hususu hatırlatmakta yarar var: Bunlardan ilki, lakapların birey tarafından sosyal kurumların ve yaptırımların etkisinde kalınmadan ya da en az kalınarak verilmesidir. Yani birey lakap takarken ne Ahmet, Mehmet, Ali, Ayşe, Fatma, Merve gibi isimlerde olduğu gibi din kurumunun, ne Ertuğrul, Oğuz, Cengiz, Asena, Bengü, isimlerinde olduğu gibi millî değerlerin, ne de ebeveynlerin isimlerini koymayı öğütleyen törenin etkisindedir. Burada lakapçının sosyal kurumların etkisinde olmadığını söylemek, lakap olarak verilen kelimelerin sosyal kurumlarla ilgili olamayacağı demek değil, bireyin lakap seçiminde belirli zorunluluklarla sınırlandırılmadığı demektir. Yani lakap, bireyin serbest davranışının damgasını taşımaktadır.

Hatırlanması gereken diğer husus ise lakapların alt kültürün (Tezcan 1996: 10) ürünü olmasıdır. Alt kültür ürünü ne demektir? Bu soruya karşılık vermeden önce “alt kültür” tabirinin bir nebze izaha ihtiyaç duyduğu sezilmektedir.

“Alt kültür” terimiyle sosyal - antropolojide, toplumsal sınıfları, etnik kökenleri, bölgesel, kırsal ve kentsel toplulukları birbirinden ayıran kültürel farklılıklar toplamının her biri kastedilmektedir. Buna göre Türkiye’de öğrenciler, askerler, çeşitli ticaret ve meslek erbapları, dinî cemaatlerin her biri, köylüler, şehirliler, çingeneler, Lazlar, Çerkezler, vs. hepsi ayrı ayrı birer alt kültürdür. Yine sosyal - antropolojide bir ülkedeki insanların çoğunluğunun sahip olduğu veya paylaştığı ortak değerler bütününe “egemen kültür” denilmektedir (Tezcan 1996: 10).

Bize göre hiç bir kültür, bir diğerine göre “alt”ta (aşağı düzeyde) veya üstte (hâkim konumda) değildir. O bakımdan çağrıştırdığı negatif anlamlar nedeniyle hem “alt kültür” hem de “egemen kültür” terimlerini doğru bulmuyor ve bunlardan birincisinin yerine “grup kültürü”, diğerinin yerine ise “ortak kültür” tabirlerini öneriyoruz.

Konuya halkbilimi penceresinden bakıldığında, yapılan bu grup kültürü, ortak kültür ayrımının bulanıklık içerisinde olduğu görülecektir. Bulanıklığı gidermek içinse grup kültürü hakkında birkaç cümle sarf etmek şimdilik yeterli olacaktır sanırız.

Aralarında en az bir ortak öge bulunan topluluğa grup denilmektedir ve kültürel anlamda bir grubu birbirine bağlayan ya da birbirinden ayıran çok çeşitli unsurlar vardır: Dil, din, ırk gibi daha büyük grupların oluş/ayrıl/masını sağlayan unsurların yanında bölge, şehir, kasaba, köy, meslek ve mikro planda ortak yaşanan (ev, okul, iş yeri, kışla, vs.) mekân gibi daha küçük grupların varlık sebebi olan faktörleri de unutmamak gerekir. Teorik olarak bir kültür grubu en az iki kişiden oluşmak zorundadır fakat gruplarda çoğunlukla daha fazla kişi yer almaktadır. Özetle bir kültür grubu bir aile kadar küçük, bir millet kadar büyük olabilir.

İşte bu sözünü ettiğimiz grupların her birinin kendine has argosu, grup içinde yapılan şaka ve esprileri ve sadece orada anlatıldığında anlamlı olabilen anlatıları bulunmaktadır. Yani grupların

kendine özgü halk bilgileri vardır ve işte biz, bu şekilde gruba özgü halk bilgilerinin toplamına grup kültürü diyoruz.

Yeni gruplar oluşunca yeni grup kültürleri de kendini gösterecek ya da bir grubun üyeleri dağıldığında o gruba ait grup kültürü de yok olacaktır.

Bir grubun üyesi aynı anda birden fazla grup kültürüne sahip olabilir ve herhangi bir grup kültürünün bazı unsurlarını başka bir grup kültürünün içerisine taşıya/ma/bilir (Dundes 1998: 143-145). Örneğin bir milletvekili, aynı anda milletvekilleri topluluğunun, seçim bölgesi halkının, milletvekili olmadan önceki mesleğinin, ailesinin grup kültürünü taşıyabilir. Milletvekili (grup üyesi), gruplar arası geçişte yeni grup kültürüne kendini adapte etmek, deyim yerindeyse “zihin vitesi” ayarlamak zorundadır.

“Lakaplar alt kültürün ürünüdür.” cümlesinden hareketle sorduğumuz ve fakat (alt kültürün) grup kültürünün neyi ifade ettiğini izaha çalışırken oldukça uzaklaştığımız sorumuza tekrar dönelim: Grup kültürünün ürünü ne demektir? Bu, her şeyden önce bireyin tanıtıcı ve tebarüz etmiş özelliklerinin, içerisinde bulunduğu kültür gruplarından en yakını ve samimisi tarafından fark edilip dile getirilmiş olması demektir. Yani bireyin her hangi bir özelliğinin sadece küçük kültür grubu ya da grupları tarafından bilinmesi ve o özelliğinden dolayı aldığı ismin söz konusu grup ya da gruplar içerisinde sınırlı kalmasıdır. Yine grup kültürünün ürünü demek, lakap olarak kullanılan kelimenin ya sadece lakap takanın ve takılanın içerisinde yaşadığı kültür grubu tarafından bilinmesi ya da lakap olan kelimeye kullanıldığı kültür grubunda, ortak kültürün bildiği anlamı dışında başka bir anlam yüklemesi demektir. Örneğin Cevdet’in lakabı olan *Şedo* kelimesi, sadece kullanıldığı kültür ortamında bilinmektedir: Cevdet, konuşurken sürekli ‘*şedo*’ dediği için bu lakabı almıştır. Necmi’nin ‘*Yüz kilo*’ (İslamoğlu 1998: 117) ya da Sükut’un ‘*Babayağit*’ lakabı (Kalemci 1996: 104), ortak kültür tarafından duyulduğunda Necmi’nin şişman ve Sükut’un iriyarı, güçlü kuvvetli olduğuna hükmedilecektir. Oysa birincisi, bu lakabı çok zayıf, ikincisi de minyon tipli olduğu için almıştır. Yani grup kültürü, ‘*yüz kilo*’ sıfat tamlamasına ve ‘*babayağit*’ kelimesine ortak kültürün bildiği anlam dışında tariz yoluyla başka bir mana yüklemiştir. Şu küçük hikayenin muhtevası bu anlatılanları açıklayıcı bir özelliğe sahiptir, sanırsız:

“Birgün köye başka bir köyden misafir gelmiş. Köy odasında sohbet edilirken söz arasında şöyle bir cümle geçmiş: ‘Ölüylen motur camiye girdi.’ Misafir bunun ne demek olduğunu anlayamamış ve sormuş: ‘Nasıl olur ölü ile motur camiye nasıl girer?’ Odadakiler gülüşmüşler ve aralarından biri beklenen açıklamayı yapmış: ‘Köyde iki kardeş var. Birine çok çalıştığı için “Motur”, diğerine tembel olduğu için “Ölü” deriz.’” (Doğan: 236).

Görüldüğü üzere grup kültürü, motor ve ölü kelimeleriyle kendi ortamında, bilinenin haricinde başka şeyleri (çalışkanlığı ve tembelliği) çağrıştırmaktadır.

Özetle kişiye uygun görülen kelimenin lakap olabilmesi için; ister gerçek, ister mecaz anlamda kullanılsın lakap olacak kelimenin, bireyin ancak grup kültürünün dikkatine ve anlayışına yakalanmış bir özelliğini yansıtmaması gerekir. Yani bireyin kişiyi tarif edici kelimeyi, lakabı, seçerken grup kültürü kimliğiyle davranması gerekir. Zira grup kültürü kimliği taşıyan birey aynı zamanda ortak kültür kimliğine de sahiptir. Ya da başka bir deyişle her hangi bir grup kültürünün üyesi olan birey aynı zamanda ortak kültürün de taşıyıcısıdır. O bakımdan bireyin ortak kültür unsurlarının etkisiyle başkasına verdiği isim, lakap olmaktan uzaktır. Başka bir ifadeyle lakap ortak kültürün değil, grup kültürünün malıdır. Ama bu, şu demek değildir ki lakaplar, grup kültüründen çıkıp ortak kültürün malı haline gelemeler. Grup kültüründe lakap olarak kullanılan kelime ortak kültüre de aynı fonksiyon ve muhtevayla taşınabilir. Taşıma sırasında kelimenin grup kültüründeki fonksiyon ve muhtevası bozulursa o kelime lakap olmaktan çıkar.

İşte bu açılardan lakabın tanımına bakıldığında, asıl ada sonradan eklenen ve meslek, memleket, ırk ve etnik grup gibi kişinin her hangi bir özelliğini belirten” her kelimenin, lakap olmadığı görülecektir.

Öncelikle şunu belirtmeliyiz ki lakaplarla ilgili hemen her araştırmada iddia edildiği gibi bütün sülale (aile) adları lakap değildir. Antroponimleri; “*şehs adları, familiya adları, tehellüsler ve legepler*” (Gurbanov 1985: 250) ya da;

“**A- Esas ad kategoriyaları**

1- Esil şehs adları, 2- Ata adları, 3- Familiyalar

B- Kömekçi ad kategoriyaları

1- Tehellüsler, 2- Titullar, 3- Legebler (Verdiyeva 1990: 3)

diye tasnif edenlerin familya (sülale) adlarını, lakaplardan ayrı şıkta değerlendirmiş olmaları, bu konudaki görüşlerimizi desteklemektedir. Yine “Sorgun 1995” (Doğan: 151-270)’te köyler anlatılırken köydeki sülale adlarının ve lakapların ayrı ayrı başlıklarda verilmesini, sülale adlarının lakap olmadığı düşüncesinin bir yansıması olarak değerlendiriyoruz. Fakat şunu da hatırdan çıkarmıyoruz ki, bazı sülale adları özünde lakabı barındırmaktadır. Zaten bu yüzden bütün sülale adları lakap olarak değerlendirilmiştir (Barlas 1986: 29-30; Üçer 1992: 5; Kaya 1996: 53-72; Aktan 1970: 62-64; Ekinci 1985: 2-3; Özkan 1985: 3). Sülale adları genellikle sülale mensuplarının soyundan geldikleri kişinin adına göre verilmektedir. Eğer sülale adına kaynaklık eden kişinin bir lakabı yoksa o zaman sülale adı “*Mahmutgil, Ali Osmangil, Hıdıroğlugil, Hurşitler*” gibi sade adlardan oluşacaktır. Bunlara, lakapların yukarıda anlatılan özelliklerine uymadığını göre göre lakap demek mümkün müdür? Eğer sülaleye adını veren kişinin bir lakabı var ise ve buradan hareketle sülaleye “*Boz Aligil, Ters Hasangil, Koca Hacıgil*” gibi isimler verilmişse bunlara sülale lakabı demek yine mümkün değildir. Şunu hemen kabul etmek gerekir ki verilen bu üç sülale adının içerisinde lakap özelliklerini haiz kelimeler mevcuttur. Ama bu kelimelerin manaları, sülale fertlerinin hepsine ya da çoğunluğuna şamil değildir. O, sadece sülaleye adını veren kişiye aittir. Çünkü *boz, ters* ve *koca* sıfatları bütün bir sülaleyi değil, ayrı ayrı birer kişiyi nitelendirmektedir. O bakımdan *Boz Aligil, Ters Hasangil* ve *Koca Hacıgil* sülale adıdır ama *boz*, Ali’nin *ters*, Hasan’ın ve *koca*, Hacı’nın lakabıdır.

Boşnaklar, Yörükler, Kürtler gibi etnik kökeni, *Konyalılar, Ciminligil, Tatlıgil* gibi memleketi ve *Davulcular, Keçecigil, Sucular* gibi meslekleri bildiren sülale adları da ortak kültürün bildiği manaları taşıdığı için lakap değildir. Ama *Kürtgil* örneğinde olduğu gibi isim, teşbih yoluyla verilmiş lakaptır. Çünkü *Kürtgil* ismi o sülaleye Kürt kökenli olduklarından değil, sülalenin bireyleri dikkat çekici biçimde esmer oldukları için verilmiştir. Yani *Kürtgil* ismi “Kürtler çok esmerdir.” bilincini taşıyan grup kültürünün bireyleri tarafından o sülaleye benzetme yoluyla verilmiştir. O halde *Kürtgil* kelimesi, kullanıldığı ortamda bu şekilde değerlendirildiği için sülalenin lakabıdır. Yine *Kaballar, Kanatlıgil, Hoşafklar* gibi adlar da sülale lakabıdır⁷. Bu sülale lakaplarından birincisi, ilgili sülale bireyleri işlerini genellikle kabala denilen götürü usulle yaptıkları için verilmiştir. İkincisinin verilmiş sebebi ise, köyde kanatlı kapıya sahip ilk aile olmalarıdır. Sonuncusu da o adı taşıyan sülale bireyleri çok hoşaf yapıp içtikleri için verilmiştir. Görüldüğü gibi bu üç ismin kullanıldığı ortamın bireylerine yaptığı çağrışımlar, ortak kültürdekilere yaptığından farklıdır. O halde bunlara sülale lakabı diyebiliriz. Ayrıca bu örneklerden hareketle lakapların sadece bireysel olmadığı sonucu da çıkarılabilir. Demek ki, iddia edildiği gibi her sülale adı lakap değildir ama yukarıda verilen örneklerde olduğu gibi, kullanıldığı ortamlarda ortak kültürdekinden farklı çağrışımlar yaptıran sülale adları lakap olabilmektedir.

Tıpkı sülale adlarında olduğu gibi lakaplara örneklik ettiği düşüncesiyle meslek, memleket, ırk ve etnik grup adlarıyla unvanlar da lakap çalışmalarına dâhil edilmektedir. Oysa yukarıda lakaplar için söylenenler dikkate alındığında bunların gerçekte lakap olmadığı fakat kullanıldığı konteks (bağlam) (Oğuz 1997: 3-8; Ekici 1998: 25-34) içerisinde lakaba dönüşebileceği anlaşılacaktır.

Hancı, yorgancı, makinist, nalbant, bakkal (Yorgancıoğlu 1996: 118) gibi meslek isimleri asıl adın önünde gerçek anlamlarıyla kullanılıyorsa yani ilgili kişi, adı geçen mesleği icra ediyor ve bundan dolayı isminin başına o meslek adı getiriliyorsa bu ve bunlar gibi meslek isimleri lakap

değildir. Ama birahanece olduğu için *Efes*, takunya yapması sebebiyle takılan *Tıhtıhçı*, berber olması hasebiyle yakıştırılan *Ustura* (Paçacıoğlu 1997: 21) ve bunlara benzer biçimde verilen mesleklerle ilintili kelimeler, *Hakim*, *Doktor* (Gözükızıl 1992: 63), *Kadı*, *Savcı* (Kalemci 1996: 104, 106) gibi bulunduğu ortamda ortak kültürden farklı bağlamlarda kullanılan meslek isimleri lakaptır.

Yine aynı şekilde *Türk İbrahim*, *İngiliz Mahmut*, *Çingene Hüseyin* örneklerindeki gibi ırk ve etnik köken bildiren sözcükler ve *Selaniki Mustafa*, *Peçevî İbrahim*, *Bosnavî Hüseyin* (Atsız 1984: 26) misallerindeki gibi doğum yeri, memleket gösteren kelimeler, asıl isimlerin önünde gerçek anlamlarıyla bulunuyorlarsa bunlar lakap değildir. Fakat *Arap Cafer*, (Gözükızıl 1992: 58) *Cingan Şerif*, *Urus Halit* (Kalemci 1996: 103, 105) örneklerindeki gibi ya da Kayserili olmadığı halde ticarî konulardaki becerisi dolayısıyla birine “Kayserili” denmesi örneğindeki gibi farklı tedarikler yaptırılan lakaptır.

Unvanların da lakap olduğu vehmedilerek lakap çalışmalarında sıralandığını söylemiştik. “*Bir kimsenin işi, mesleği veya toplum içindeki durumu ile ilgili olarak kullanılan ad, san*”⁸ biçiminde tanımlanan unvanlarla lakaplar arasında bir çok farklılıklar vardır (Verdiyeva 1990: 174-175) ama bu farklılıklardan en önemlisi ve daha belirginini, unvanların kurumlar tarafından verilmiş olmasıdır. Onların kurumlar tarafından verilmiş olması, lakapların en önemli ilkesine, grup kültürünün ürünü olma özelliğine, uymadığının ve dolayısıyla lakap olmadıklarının göstergesidir. Kurum denilince sadece bugünün resmî kurumları anlaşılmalıdır. Zaten öyle anlaşıldığı için bazı unvanlar gerçek anlamıyla kullanıldığı halde lakap zannedilmektedir. *Bakan*, *milletvekili*, *müşteşar*, *müdür*, *profesör*, *general*, *çavuş* gibi unvanları veren bugünün resmî kurumları haricinde, ortak kültür içerisinde yer alan *hacı*, *hafız*, *halife*, *şeyh*, *seyyid*, *imam* gibi unvanları veren din kurumu ve *hakan*, *sultan*, *emir*, *paşa*, *hatun*, *hanım*, *bey*, *ağa* gibi geçmişin hiyerarşik düzenini gösteren unvanlara sahip tarihe mal olmuş resmî kurumlar da vardır⁹.

İşte yukarıda sıralanan unvanlar ve bunların benzerleri, unvanın ifade ettiği konuma sahip kişiler için kullanılıyorsa lakap değildir. Örneğin hacca gitmiş birine din kurumunun etkisiyle *hacı* denileceği ve bunun lakap olamayacağı açıktır. Oysa *Bey Mehmet*, *Hanım Şükrü* (Gözükızıl 1992: 56-57), örneklerinde olduğu gibi unvanların kullanıldığı ortamda lakap haline dönüşebildiği görülmektedir.

O halde unvanlar, sülale, ırk ve etnik grup, meslek ve memleket adları ortak kültürün ürünü oldukları için gerçekte lakap değildirler. Ancak bunlar, kullanıldıkları grup kültürü ortamında farklı anlam ve bağlamlarda lakap haline dönüşebilmektedirler. O bakımdan lakap olarak derlenen kelimelerin hangi bağlamda kullanıldığına dikkat edilmeli ve bu mutlaka derlemede belirtilmelidir. Başka bir deyişle başlığında “lakap” kelimesine yer veren araştırmalarda, lakabın özelliklerini haiz olmayan kelimeleri buldurmamak için derlenen lakaplara arkeoloji objesiymiş gibi davranmaktan vazgeçerek onlar, içerisinde yaşadığı çevre ve şartlar dikkate alınarak derlenip değerlendirilmelidir. Aksi takdirde doğru malzeme olmadan doğru sonuçlara ulaşılamaz.

Lakap haline dönüşebilenler sadece her hangi bir özellik belirten sıfat ve sıfat görevindeki kelimeler değildir. Başkalarının asıl isimleri de bir diğerinin lakabı olabilmektedir. Örneğin *Osman* (Acaroğlu 1992: 10), *Salami*, *Ceyar*, *Kuliç*, *Hamza*, *Dilaver*, *Allen Delon* (Ertuğ 1982: 19) isimleri kullanıldıkları bağlam içerisinde lakaptırlar.

Bütün bunlardan çıkarılabilecek sonuç şudur: Kişinin bir özelliğini belirten ve asıl ada sonradan eklenen her kelime lakap olmayabilir. Ama her sözcük kullanıldığı bağlama göre lakaba dönüşebilir. Öyleyse lakap nedir? **Lakap, kişiye her hangi bir özelliği dolayısıyla kendi grup kültürü bağlamında sonradan verilen isimdir.**

Bu arada hemen şunu da belirtelim ki, lakaplar sadece kişilere verilir. İnsan dışındakilere *Sarı Kanarya*, *Kara Kartal*, *Kırmızı Şimşek* (Gözükızıl 1992: 53) örneklerindeki gibi asıl isim

haricinde verilenler, zannedildiği gibi lakaplara değil, anlamının müspetliğine ya da menfilğine göre güzel veya çirkin adlandırma konusuna girer.

Genellikle asıl adın önünde bir epitet [ad öncülü] (Başgöz 1998: 23-35) olarak duran lakaplar, tek kelimelik bünyesinde bir çok anlamları gizlemektedir. Bu anlamda lakaplara çağrışım kapsülleri denilse yeridir. Ya fizikî bir özellik, karakter yapısı, davranış şekli ya da kişinin başından geçen bir olay, lakabın kullanıldığı çevrede amaca uygun mesajları yollayacak biçimde lakap denilen tek kelimeye sığdırılmaktadır. Sığdırılma işleminde ise kinaye, teşbih, istiare, mübalağa, telmih ve tariz gibi sanatların yardımı alınmaktadır.

Lakaplar sadece köy kasaba gibi kırsal kesimlerde bulunmaz. Onlara *Çoban Sülü, Baba, Tonton, Karaoğlan, Hoca, Şeytan, Bombacı, Atom Karınca* (Gözükızıl 1992: 52-53) örneklerindeki gibi sözlü kültürün hükümünü icra ettiği her yerde ve zamanda rastlamak mümkündür. Çünkü sözlü kültürde bilgi, ezbere dayanır ve ezber de kalıp / klişe sözlerle yapılmaktadır (Ong 1995: 37). Kişinin çevresindeki insana ait bilgisi de sözlü kültür ortamlarında yine ezbere dayanmakta ve bu da adına lakap denilen kalıp sözlerle kendini göstermektedir. Sözlü kültürde öğrenilen / kazanılan bilginin yitirilmemesi için sürekli yüksek sesle tekrar edilmesi gerekir. İşte lakaplar, insan hakkındaki bilginin unutulmaması için yapılan sesli tekrarından ibarettir. Bu paragrafta anlatılanlar, lakapların varlık sebebine ışık tutarken bir soruyu da akla getirmektedir: Lakaplar sözlü kültürlerin hüküm sürdüğü yerde ve zamanda bulunuyorsa sözlü kültürden yazılı kültüre geçildiğinde de lakapların varlığından söz edilebilir mi? Soruya “Kısmen evet” cevabı verilebilir. Çünkü sözlü kalıplarla düşünme ve anlatım biçimi bilincimize ve bilinç dışımıza o kadar derinden işlemiştir ki, insanın eli kalem tutar tutmaz söz konusu kalıplar yok olmaz (Ong 1995: 40), yaşamaya devam eder. Bilgi, belleği güçlendiren sözlü kalıp depolarından çıkıp yazılı metnin koruyuculuğuna emanet edildiği için hafıza, kalıp sözleri - bu meyanda lakapları - yavaş yavaş unutmaya başlayacaktır. Ayrıca sözlü kültür, kişiliği belli açılardan okuryazar kişiliğinden daha az içine kapalı, dış dünyaya ve topluma daha açık kılmaktadır (Ong 1995: 87). Bu, insanın çevresine karşı daha fazla ilgi gösterip bilgi toplaması manasına gelmektedir. Yazılı kültürlerde okuma yazma tek başına yapılan bir eylem olduğu için insan daha çok kendi iç dünyasına yönelmektedir. Kısaca yazının egemen olduğu kültürlerde insanlar, egemenliğin arttığı oranda, birbirlerinden soyutlanmaya ve dolayısıyla insanın çevresindeki kişilere ait bilgisinin o oranda azalmaya başladığı ve bu bilginin de zihinde ezber halinde değil, kağıt üstünde gerektiğinde baş vurulan bir bilgi şeklinde durduğu görülecektir. Yani sözlü kültürden yazılı kültüre geçildikçe ve yazının egemenliği arttıkça lakapların varlığında bir azalma ve hatta yok olma görülecektir. Nitekim okuryazarlığın yaygın ve etkin olduğu grup kültürlerinde lakaplara hemen hemen hiç rastlanmamaktadır.

Lakap, kişinin bariz bir özelliğini fark eden herkes tarafından takılabilir. Başlangıçta sadece takan kişinin kullandığı lakap, çevre tarafından tasvip edilirse ki tasvip etme, lakabın kişiye uygunluğunun tasdiki demektir, yavaş yavaş yaygınlık kazanır ve grup kültürünün tüm üyeleri tarafından kullanılmaya başlanır. Lakap, zamanla öylesine işlerlik kazanır ki kişinin asıl adı kullanılmaz olur ve kişi sadece lakabıyla anılır. Lakaplar genellikle menfi çağrışımlar yaptırdığından dile getirilmesi, özellikle de kendi ortamı dışında, istenmediği için, birtakım sosyal ve psikolojik yaptırımlar uygulanmasına rağmen lakabın kullanımı bazen ortak kültür ortamına kadar taşabilir. Bu cümlelerin ifade ettiklerini şu küçük hikâyeye ispatlayacaktır:

“On, on iki sene kadar önce Yıldızeli’nin Kalın Köyü’nde bir kavga olmuş ve olay mahkemeye intikal etmiş. Davaya Sivas’ta Hâkim Talat Bey bakıyormuş. Biri kadın diğeri erkek olmak üzere iki şahit getirmişler. Talat Bey kadına; ‘Ne gördün? Anlat bakayım hanım.’ demiş. Kadın da ‘Vallâ Hâkim bâ ben bi şey gormedim. Taran, Tırtıl’ı vurdu. Vagon’unan Telis de yanındaydı.’ erkek şahidi göstererek, ‘Aha Lölük de şahit.’ demiş. Bunun üzerine Hâkim; ‘Dur, dur, dur! Ne diyor ya bu kadın? Bir sürü hayvan ismi saydı.’ demiş. Sonra oradakilerden biri

tarafından Taran, Tırtıl, Vagon, Telis ve Lölük'ün birer lakap olduğu izah edilince mesele anlaşılmiş.”¹⁰

Lakapların işlevlerini **yüceltme**, **tanıtma** ve **küçültme** şeklinde üç kelimedede özetlemek mümkündür. Lakap örnekleri incelendiğinde, Hz. Ebu Bekir'e Sıddık, Hz. Hamza'ya Esedullah, Halid bin Velid'e Seyfullah denmesi örneklerindeki gibi yüceltme işlevine sahip olanların yok denecek kadar az olduğu, buna karşılık tanıtma ve küçültme işlevine sahip olanların bolluğu görülecektir. Örneğin öykü, roman, senaryo gibi çeşitli adlar altında metin kurgusu yapanlar, tanıtma işlevi dolayısıyla lakaplardan eserlerinde sıkça faydalanmaktadırlar.

Küçültme işlevi taşıyanlar zaten menfi manalar barındıracağı ve işlevi tanıtma olanların da genelde menfi çağrışımlar yapan kelimelerden seçildiği düşünülürse, lakapların çoğunlukla kötü anlamlı ya da kötü anlam yüklenmiş sözcüklerden oluştuğu söylenebilir. İşte bu yüzden olsa gerek ki *devletlü, şevketlü, mehabetlü, siyadettü* gibi hitap sözleriyle lakabın farkı anlatılmak istenirken, “*lakap denilince kabih bir lafız telaffuzuna intizar olunduğu*” (Pakalın 1993: 521) şeklinde bir ifade kullanılmıştır. Bazı lakapların özellikle de bayan lakaplarının derleyicilere kaynak kişilerce verilmek istenmemesi, derleyicinin kaynak kişilerin künyesini, onların lakap sahiplerince rahatsız edilme ihtimalini ileri sürerek vermemesi (Gözükızıl 1992: 53), lakapların sahibinin yüzüne karşı söylenememesi (Beyhan 1995: 59) ve araştırmacının lakapları, “kasaba halkının hoşgörüsüne sığınma” (Darıcı 1996: 74) ihtiyacını hissederek listelemesi, lakapların hep kötü mana ihtiva etmesinin yansımalarıdır. Hatta lakapların kötü mana ve dolayısıyla tahkir içermesi, çoğunluk arz ettiğinden olsa gerek ki, insanın ilahî buyrukla¹¹ ikaz edilme ihtiyacı dahi hasıl olmuştur.

Peki neden övünç kaynağı olarak kullanılabilir lakaplar yerine, kişinin iyi bir hasleti tarif edilirken bile, daha çok tahkir ve tezyif edici manaları olan lakaplar takılmaktadır? Zira ilahî buyruğun amacı, lakap yoluyla yapılan küçük düşürmeyi kaldırmaya yöneliktir.

Ben (ego), varlığını gösterebilmek için sahibinden kendinin aziz tutulmasını yani yüceltilmesini ister. Zira ben, ne kadar çok yüceltilirse varlığını o kadar çok ‘ben’ sahibine fark ettirebilecektir. İnsan, benin bu isteğini yerine getirmek için iyi ve güzel işler yapmaya çalışacaktır. Benin isteğini yerine getirmenin bir başka yolu daha vardır ki o, birincisiyle kıyaslanamayacak kadar kolaydır: Başkasını karalayıp kötülemek. İşte lakapların genellikle kötü manalar çağrıştıracak şekilde takılmasının sebebi budur. Kişi, kötü manalı lakap kullanarak karşısındakini kötüleyip küçük düşürmekle aslında kendi benini yüceltmektedir. Doğru ya kendi uzamayan kavağınızı, ancak başkalarınınkinin boyunu kısaltmakla uzun gösterebilirsiniz ya da kendi eğrinizi, doğru göstermek veya kamufle etmek istiyorsanız başkalarının doğrularını gizler, eğrilerini ortaya çıkarırsınız.

Genellikle “kabih” manalı kelimelerin lakap olarak takılmasının, sosyal hayatı düzenleme, koruma ve iyileştirme yolunda bireyler üzerinde yaptırım gücü olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü birey, kurulu sosyal düzene aykırı davranışlarda bulunacağı zaman, kendinden önceki örneklerle bakarak, davranışını kendisine ve başkalarına daima hatırlatacak olan “kabih” bir kelimenin adının önüne yapıştırılacağını bilir. O “kabih”liği taşımak istemeyen birey haliyle kendine ve davranışlarına “düzen”in istediği yönde çeki düzen verecektir.

Lakaplar, doğası gereği sahibinin yüzüne karşı özellikle de o kişiden yaşça küçük, makam ve maddî bakımlardan aşağı seviyede olanlarca söylenememektedir. Söylendiği takdirde hoş olmayan manzaralar ortaya çıkmaktadır. Örneğin şu hikaye bunu açıkça göstermektedir:

“Sivas’ın Haydarlı Köyü’nde bir düğün yapılacaktı. Düğün için erkeklerin “Eşşak Osman”ın evinde toplanması kararlaştırılmış. Köyü tanımayan birisi, düğüne davet edilmiş. Nerede toplanılacağını öğrenen bu kişi, köyde evi ararken bir kapının önünde duran birine rastlamış ve ona sormuş: ‘Eşşak Osman’ın evi neresi acaba?’ Sorduğu kişi ise Osman’ın ta kendisi imiş. Osman cevap vermiş: ‘Zır zır etme de gir içeri!’”¹²

Halka ait her şeyde olduğu gibi lakaplar da, halk kültürünü ve kültürel değişimleri yansıtmaya gücüne malikdir. Benzetme yoluyla lakap takılırken halk, bildiği, tanıdığı ve kullandığı objelerin ismini seçmektedir. Çünkü sözlü kültürlerde, insan etkinliğinden kopuk bilgiler ve veriler pek bulunmamaktadır. İşte bu seçim yardımıyla halk kültürünün unsurları konusunda fikirler yürütülebilir. Örneğin yüzyıl öncesinin kültürel ortamında “motur” lakabıyla karşılaşılabilir miydi? Lakap derlemesi yaptığımız yöreye, derlemeyi yaptığımız seksenli yılların sonlarında televizyon yeni yeni giriyordu. O nedenle başka yerlerde televizyon kültüründen kaynaklanan lakaplara rastlandığı (Gözükızıl 1992: 61; Toygar 1979: 228; Ertuğ 1982: 19) halde bu yörede televizyonla ilgili olanların görülmemesi, lakapların kültürel değişimi yansıttığının bir başka cepheden ispatıdır.

Lakap takmanın başlangıç zamanı üzerine hipotezler ileri sürüp ispatlamaya çalışan ve fakat kesin bir sonuca ulaştıramayan satırlarla karşılaşılıyor (Gözükızıl 1982: 49-51). Bunun son derece güç ve bir o kadar da gereksiz bir iş olduğu ortadadır. Zira lakap takmanın başlangıç zamanının bu şekilde tam ya da yaklaşık olarak tespit edilmeye çalışılmasının lakap araştırmalarına bir faydası olmayacaktır. Ancak başlangıç konusunda lakap incelemelerine faydası olabilecek bir zaman dilimi zikretmek gerekirse, lakapların insanların birbirini daha iyi tanıma ve kendini diğerleri yanında yüceltme ihtiyacının hasıl olduğu zamanlarda ortaya çıktığı söylenebilir.

İnsanın doğuştan getirdiği, biyolojik varlığını sürdürme içgüdüsünü tatmin etmesinin yolu, insanın eşya ve insan ile dost olmasından geçmektedir. Buradaki dostluktan, ilgili varlığa olan vukufiyet kastedilmekte ve dost olmak da tanımayla başlamaktadır. Tanımak ise insanın ilgi evrenine giren varlıkların özelliklerini bilmeyi gerektirmektedir.

İşte insanın kendini güvende hissetme ihtiyacı, çevresindeki kişileri tanıma gerekliliğini doğurmuş ve bu da kişilere ad vermeyi, adın yetersiz kaldığı ve tanımanın, tanımayla birlikte samimiyetin arttığı durumlarda lakap takmayı, beraberinde getirmiştir. Adın yetersiz kalması, bir kültürel grup içerisindeki adışlardan birini ifade etmek gerektiğinde ortaya çıkan zorluktur. Adlar konusunda yapılan çalışmalarda istatistikî bilgiler bu durumu açıkça göstermektedir. Örneğin Ordu yöresinde bir dönemde 511 kişinin 130 değişik ad (Yediyıldız - İzgi 1993: 362), kullandığı gözlemlenmektedir. Bu, her dört kişiden üçünün bir başkasıyla adaş olduğu manasına gelmektedir. Yine aynı şekilde Kozan'da 4482 kişinin 479 farklı ad (Kurt 1990: 180) taşıdığı tespit edilmiştir. Bu da her dokuz kişiden sekizinin bir başkasıyla aynı adı taşıdığını söylemektedir. Görüldüğü üzere aynı kültürel grubun içerisinde aynı adı taşıyan bireyleri birbirinden ayırt etmek gerektiğinde adlar yetersiz kalmış ve bu durumda baş vurulan adres lakaplar olmuştur (Cinlioğlu 1969a: 3-5; Örnek 1975: 111; Üçer 1992: 5-6).

Bu noktada bir hususu belirtmek gerekiyor ki o da lakapların adaşları birbirinden ayırt etmek için kullanılmasının lakapların takılma sebebini değil, kullanım alanını göstermesidir. Yani lakap takan; “Bizim kültürel grubumuzda aynı adı taşıyanlar var. Bunları birbirine karıştırmamak için bunlara birer lakap takayım.” düşüncesiyle hareket ederek lakabı takmıyor. Öyle olsaydı bir kültürel grup içerisinde adaşı olmayan kişiye lakap takılmaması gerekirdi. Oysa adaşı olmayanlara da lakap takıldığı vakidir. Örneğin bu çalışma için örneklemesine baş vurulan yörede Gani, Bedir, Galip, Salih isimleri derlemenin yapıldığı dönemde tek kişide bulunmasına rağmen onlara da lakap takıldığı görülmektedir. Ayrıca 1934'ten sonra adaşları birbirinden ayırmaya yarayacak soyadı faktörü kullanıma girdiği halde hâlâ lakap takmanın devam ettiği de aşikardır.

O halde lakapların varlık sebebi, hangi cümlelerin ifade kudretiyle izah edilebilir? Sorunun cevabını lakapların yaşa(tıl)dığı ortamlarda ve insan psikolojisinde aramaktan başka seçeneğimiz yoktur.

Dikkat edilecek olursa lakap derlemeleri, bol miktarda bulunduğu ve hâlâ yaşatıldığı için köy (Cinlioğlu 1969b: 8-9), kasaba, ilçe (Kalemeçi 1996: 101-108), okul (Toygar 1979: 223-231) gibi ortamlarda yoğunlaşmıştır. Adı geçen ortamların ortak yanı, bireylerinin uzun süre hatta kimisinde bir ömür boyu buldukları çevreyi paylaşmalarıdır. Uzun süre aynı çevreyi paylaşma, bireyler arasındaki tanışıklığı, tanışıklıkla birlikte birbirlerinin fizikî, ahlakî ve karakteristik

özelliklerini bilmeyi ve bilmek de samimiyeti sağlar. Çünkü birey bulunduğu çevrede güvende olmak ister ve bu da ancak çevreyi ve özelliklerini bilmekle mümkün olabilir. İşte birey, güvenliğini sağlamak için hem çevresini tanıma hem de çevresine bilgisini ve samimiyetini gösterme ihtiyacını hisseder. İşte bu noktada bireyin müracaat ettiği araçlardan birisi lakaplardır. Yani birey lakap takmakla veya kullanmakla karşısındakine onun özelliklerini bildiği ve onunla samimi olduğu mesajını göndermekte ve böylece de kendini güvende hissetmeyi sağlamaktadır. Şurasını da belirtelim ki, isim, insana isimlendirdiği varlık üzerinde bir sahiplik duygusu vermektedir. Lakap da bir çeşit isimlendirme olduğuna göre insan, lakap vasıtasıyla kişi üzerindeki sahiplenme / benimseme duygusunu tatmin etmektedir.

Kendini güvende hissetme, benlik / kimlik oluşumu ve bu oluşum sürecinin bir parçası olan insanın kendini ve başkasını tanımlamasıyla alakalıdır. Kendini ve başkasını tanımlama, imaj oluşturmayla eşdeğerdir. “Bir kişi, grup veya bir çevrenin kendi çıkarları doğrultusunda başka bir kişi, grup veya bir çevre hakkında bilinçli ve amaçlı olarak vardıkları yargı” (Kocadoru 1997: 9) biçiminde tarif edilen imaj ise kimlik oluşumunun önemli aşamalarından birisidir.

Bir anlamda bireyin kendisi dışındaki herkes ve her şey yabancıdır ve “yabancı imajının yaratılması, öz imajın yaratılması olayının bir parçasıdır ve kimlik de bu suretle oluşmaktadır.” (Skjelbred 1997: 17). “Yabancıların algılanması genellikle yüzeysel, ama karşılaştırma biçiminde gerçekleşir. Yabancıların gözlemlenmesi, bir bakıma bireyin kendini algılamaya anlamına gelir. Bu algılama sürecinde daha çok farklı ve olumsuz olan özellikler göze batarken karşılaştırma yapıldığında kendi özelliklerinden iyi ve güzel olanlar ön plana çıkar. Yabancıda gözlenen olumsuzluklar abartılır ve genellenir. Böylece halkbiliminde ‘halkbencilik’ denilen ve yabancıların insanlığının, haklarının yadsınmasına kadar aşırılaşabilen bu, özbenliğin yüceltilmesi eğilimi insanda zamanla iyi - kötü, güzel - çirkin, siyah - beyaz gibi kalıpsal (stereotipik) ve sınırlı düşünme alışkanlığı doğurur. Belirli kategoriler içinde düşünmeye alışan kişi ya da grup bu kategorilere uymayanı derhal yadırgar ve yabancılar. Yabancı, zaten mevcut kategori ve normlara aykırı algılandığından ve bu aykırılık, olumsuz durum ve davranışlarla da desteklenince daha da belirginleşmektedir. Buradaki olumsuzluk, her yabancıların olumsuz olduğunu ifade etmez aksine özbenliğin yüceltilmesinin ve özgüvenin kazanılmasının doğal bir yansıması olarak da belirir. Çünkü yabancıların değerlendirilmesinde ters gelen ve dolayısıyla olumsuz algılanan özellikler daha çok dikkat çektiğinden karşıt figür örneğinde insanlar ‘Nasıl olmamalı? Kim gibi olmamalıyım?’ gibi sorulara dolaylı bir yanıt bulabilmektedirler” (Öztürk 1997: 25-26).

Özetle birey, yabancıyı tanımlamakla yani yabancıların imajını oluşturmakla ki bu lakapta olduğu gibi bir kelimeyle de yazılı, sözlü anlatım türleriyle de olabilmektedir, aslında kendi özgüvenini sağlamakta ve böylece kendi kimliğini / kişiliğini vurgulamaktadır.

İşte sözü edilen imajı oluşturmanın araçlarından birisi de “Önceden hazırlanmış olan ve sürekli vurgulanan kalıplaşmış düşüncenin olduğu gibi alınarak kullanılması” başka bir deyişle “insanların kendileri ya da başkaları hakkındaki basma kalıp düşünceleri” (Kocadoru 1997: 9-10) şeklinde tarif edilen stereotiplerdir. “Stereotiplerin unsurları ten rengi, saç biçimi gibi dış özellikler olabilir. Fakat en çok göze batanları, davranışlara indirgenmek üzere vurgulanan kişisel ve zihinsel özelliklerdir. Stereotipler, bir gruba ait olmayı gösteren belirtilerdir. Bunlar bireyi, kişiler arası ve grup ilişkilerine giden yolu bulma konusunda muktedir kılmakla kalmaz, birey aynı zamanda onlar sayesinde kendi grup kimliğini sembolik olarak ifade eder. Bu nedenle stereotipler, bir kişinin kendi grup kimliğini yaratması sürecinde önemli unsurlardır.” (Skjelbred 1997: 17). “Bu anlamda yabancı ne kadar kötü tanımlanırsa bireyin kendisi de o kadar yücelmiş görünecektir. İkili zıtlıkları inceleyen yapısalcı teori, başkalarının stereotiplenmesinin gerçekte öz kimliğin ortaya konulması anlamına geldiği konusunda çok verimli ipuçları vermektedir.” (Öztürk 1997: 27).

Yukarıdan beri stereotipler ve onlar yoluyla imaj oluşturma konusunda söylenenler, lakapların da birer stereotip olduğu belirtilirse her şey yerli yerine oturacaktır.

Lakaplar yaşatıldığı ve yeni hayat tarzlarıyla ilgili lakaplar takılmaya devam edildiği sürece lakap tasniflerine yeni maddeler eklenecektir. Hal böyle olunca yapılan lakap tasnifleri hep eksik kalacaktır. O bakımdan zaten araç olan tasnif denemeleri üzerinde fazlaca durulmasının zaman kaybına yol açacağını düşündüğümüzden bu çalışmamızın malzemesi üzerinde tasnif denemesi yapmaktan kaçındık.

Şimdi örneklemesine başvurduğumuz yörenin¹³ lakaplarına geçebiliriz. Ancak lakapları sıralamadan önce son olarak bir hususu belirtmek isteriz ki o da derleme yaptığımız yörede lakap takmanın günah olduğu inancının bulunmasıdır. Yukarıda varlığından bahsettiğimiz ilahî buyruk, bir şekilde halk tarafından duyulmuş olmalı ki derleme sırasında bilgisine müracaat ettiklerimiz; “Lakap takmak günahtır. Allahın kusursuz yarattığına lakap mı takılırmış.” şeklinde cümleler sıraladılar. Sıralanan bu cümleler aynı zamanda halkın, lakapları “kabih” manalı kelimeler olarak telakki ettiğini de göstermektedir.

Derlediğimiz lakapları, orijinalitesine sadık kalarak, önünde kullanıldığı asıl adlarla birlikte vermeyi uygun gördük. Ancak listemizde yer alan bazı lakapların kendinden sonra asıl ad bulundurmadığı görülecektir. Bunlar kullanıldığı ortamda asıl ad olmaksızın telaffuz edildikleri için lakap sahiplerinin asıl adlarına listede yer verilmemiştir.

Ala baş: Başında ala olduğu için bu lakap takılmıştır.

Alapaça: Alapaça, hızlı koşan bir at cinsidir ve bu lakap ilgili kişiye hızlı koştuğu için takılmıştır. Bu lakabı veren ve kullanan halkın düşünce ufkunda attan hele hele de alapaça atından hızlı koşan bir varlık olmadığından ona bu lakap uygun görülmüştür. Değişen teknolojiyle birlikte ata olan ihtiyaç azalınca at ve atla ilgili unsurlar da unutulmaya yüz tutmuştur. Ama bu lakap, onu kullanan halkın bir zamanlar ata olan aşinalığını gösterir mahiyettedir.

Altı sap: Bu lakaptaki “sap”tan, ekin sapı kastedilmektedir. Lakabı taşıyan kişinin boyu, bulunduğu ortamdaki insanların boyundan oldukça uzun olduğu için ona bu lakap verilmiştir.

Arey Nutuya: Bu lakap kavgacı, küfürbaz olduğu için takılmıştır.

Ahdaracah¹⁴ Marziya: Aktaracak, yufka pişirirken sac üzerinde yufkayı döndürmeye yarayan tahtadan yapılmış, ince, uzun ve yassı bir alettir. İlgili kişi, zayıf ve ince olduğu için teşbih yoluyla ona bu lakap verilmiştir.

Balô Gazi, Balonlu Hanım: Sümüklerini balon gibi şişirdiklerinden bu lakabı almışlardır.

Biñlik: Genç kızların 250, 300 lira başlık parasına gittiği bir dönemde, ilgili kadın için 1000 lira gibi çok yüksek bir meblağ başlık parası alındığı için ona bu lakap takılmıştır.

Bitlapô (Bitli Abdurrahman): Bit, bilindiği gibi temizliğe dikkat edilmediğinde ortaya çıkan bir asalaktır. Kişinin temizliğe pek riayet etmediğini gösteren ve dolayısıyla grubun diğer üyelerine bu konuda dikkatli olması gerektiği mesajını gönderen bir lakaptır.

Boncuh Cemô: Gözleri çok küçük ve yuvarlağa yakın bir biçimde olduğu için benzetme yoluyla ona Boncuh lakabı takılmıştır.

Cagam Ehmet: Çalkama, ayrıntıların diğer adıdır. Ahmet, küçüklüğünde “Çalhama” diyecekken “Cagam” demiş ve lakabı bu kelime olmuştur.

Cemák çañe: Cemek, uzun sapı olan ve pulluk ya da sabandaki çamuru kazımaya yarayan demir sıyrırgıdır. Kişinin çenesi, uzunluğundan dolayı söz konusu alete benzetilerek bu lakap takılmıştır.

Cerákci Şerif: Cerek ince, yuvarlak ve iki üç metreden uzun sırtlara verilen addır. Bir kavga sırasında bu sırttan kullandığı için, ki bu çok anormal bir durumdur, bu lakap ilgili kişiye verilmiştir.

Cıngıravlu (?): Aceleci olduğu için bu lakabın takıldığı söylenmektedir.

Cırıl Seyfettin: Cırıl denilen ve tiz sesle öten kuşa, konuşması benzetildiği için bu lakap verilmiştir.

Cırığali (Cırık Ali): Zayıf olduğundan bu lakabı taşıyor.

Cıynah: Tırnakları uzun olduğu için bu lakap takılmıştır

Cıtdırı Bedir: “Cıtdirmek”, sıvı bir maddeyi bir yerden tazyikle püskürtmek manasındadır. İlgili kişi tükürüğünü dişleri arasından dışarıya püskürttüğü için bu lakap takılmıştır.

Ciciş: Bu yörede oyuncağa ciciş denilmektedir ve oyuncaklar da cicili bicilidirler yani albenileri vardır. Lakabı taşıyan kadın da temiz ve güzel giyimli olduğu için ona bu lakap takılmıştır.

Cin Ali: Bu lakap ona cin gibi gözü açık olduğu için layık görülmüştür.

Cin Gözel: Cin, yaşadığına ve bazen insanları çarptığına inanılan görünmez bir yaratık cinsidir. Cinin çarptığı kişilerin zayıf, çelimsiz ve çirkin olduğu inancı vardır. İşte bu inançtan hareketle ilgili kişiye doğduğunda çok zayıf olduğu için “Cin” lakabı, güzel bulunduğu için de “Güzel” adı verilmiştir.

Cip Ali: Çevik ve çok hızlı hareketleri jipe benzetildiği için bu lakap ona uygun görülmüştür.

Civeiv: Konuşması civeivlerin sesini andırdığı için bu lakap takılmıştır.

Codan (?): Ufak tefek, kendine bakmayan, çelimsiz biri olduğu için bu lakap takılmıştır.

Çalılı Döndü: Bu lakabın yaşatıldığı yörede cin çarpmasına “çalınmak”, fiili de kullanılmaktadır. Birine çalınmış ya da çalık denildiği zaman o kişinin cin tarafından çarpıldığı akla gelir. İlgili kişi zayıf ve çirkin bulunduğu için “Çalılı” lakabını almıştır.

Çalhama Fadik: Çalkama yani ayran çalkanarak yapılmaktadır. Yürüyüş tarzından dolayı bu lakap verilmiştir.

Çatanah Salif: Bu lakap bacakları dışa doğru eğri olduğu için verilmiştir.

Çahır Anşa: Gözleri çakır olduğu için bu lakabı almıştır.

Çıtlı İriza: Hafif aksadığından kalçasının çıkık olduğuna hükmedilmiş ve bu lakapla anılır olmuştur.

Çil gız, Çil Oğlan: Bu lakap yüzlerinde çiller olduğu için takılmıştır.

Çolah Nâdir: Bir eli sakat olduğu için bu lakap takılmıştır.

Çolah Yusuf: Kol kemiği askerde kırıldığı ve o kolunu eskisi kadar iyi kullanamadığından bu lakapla anılır olmuştur.

Çot Osman: Kısa boylu olduğu için bu lakabı almıştır.

Çöllô: Çölde yetişen bitkiler gibi çelimsiz ve kısa boylu olduğu için bu lakap takılmıştır.

Çullu Yusuf: Bu lakabı, kat kat elbise giydiği için taşımaktadır.

Çüçü: Çü, eşeği yürütmek için kullanılan bir sözdür. Bu lakabın sahibi sürekli eşeğe binip yürütmek için “Çü çü” dediği için bu lakabı almıştır.

Dakga: Bu lakap ona dakik ve çevik olduğu için layık görülmüştür.

Darele Bâgi: Baki, çocukluğunda bir arkadaşıyla birlikte elma çalmak için bir bahçeye girmiş. Ancak bahçe sahibi bunları görmüş ve kovalamaya başlamış. O sırada Baki, arkadaşına “Derele, Derele” diyerek ondan dereye doğru kaçmasını istemiş. Bahçe sahibi olayı ve Baki'nin sözlerini köyden birilerine anlatınca Baki'nin hırsızlık yaptığını ona hatırlatmak istediklerinde “Derele, Derele” sözlerini tekrarlıyorlarmış. İşte zamanla bu “Derele” sözü “Darele”ye dönmüş ve onun lakabı olmuş. Hırsızlık suçundan dolayı verilen bu lakap, aynı cürmü işlemeyi düşünenlere bir ihtar mahiyetindedir. Bu lakabın varlığı, toplumun bireyelerine, “Genel ahlak kurallarına uymazsanız yaptığınız / yapacağınız kötü işler her zaman size hatırlatılacak ve hep o lekeyle anılacaksınız. O bakımdan bu gibi işleri yapmaktan kaçınınız.” mesajını göndermektedir.

Deli Musa: Delilere has hareketleri olduğu için bu lakap takılmıştır.

Derici Memmet: Küçükken post giydiği için bu lakap verilmiştir.

Destô(?): Köpeğe benzetildiği için bu kelime ilgili kişinin lakabı olmuştur

Dıkgô: Sürekli başı dik olarak yürüdüğü için verilmiştir.

Dibák: Çocukluğunda annesinin arkasına çok ağıyormuş. Birgün bu durumu birisi görmüş ve “Ne ötüyorsun kahve dibeği gibi” demiş. Bunun üzerine kişinin lakabı Dibák kalmış.

Dilki: Sarı ve tilki gibi ani ve hızlı hareketleri olduğu için bu lakap kişiye uygun görülmüştür.

Dirgen Fadık: Dirgen, ekin saplarını taşımaya yarayan ağaç ya da demirden alettir. Kişi zayıflığı dolayısıyla dirgene benzetildiğinden bu lakabı taşımaktadır.

Dişlañ Mevlüt: Üst dişleri dışa doğru fazlaca çıkık olduğu için bu lakap verilmiştir.

Dorbey Yabri: Yücebaca Köyü’nde Yabri adlı güreşçi bir kişi varmış. İlgili kişi çok iriyarı olduğu ve Yabri’ye benzediği için bu lakabı takmışlar.

Fiş Apdilla: Konuşurken “fiş” sesini çıkardığından bu lakabı takmışlar.

Ford Bakır: Güçlü ve iriyarı olduğu için Ford marka traktörden mülhemle bu lakap verilmiştir.

Gadelák(?): Her tarafını oynatarak yürüdüğü için bu lakabı almıştır.

Galıç Ömer: Kalıç, orak demektir. İlgili kişi zayıf ve bacakları eğri olduğu için ona bu lakap takılmıştır.

Galğirep (Kalık Rabia), **Galıh Meliha:** Çevresindeki diğer kızlara göre geç yaşta (24, 25 yaşlarında) evlendikleri için bu lakap uygun görülmüştür.

Gambır Ali: Bu lakap kambur olduğu için verilmiştir

Gáñzák Maral: Genzinden konuştuğu için verilmiş bir lakaptır.

Gara Memmet, Gara Bâğı: Baki ve Mehmet biraz fazla esmer oldukları için bu lakabı taşımaktadırlar.

Garga Memmet: Konuşması çok hızlı olup karganın ötüşünü andırdığı için bu lakap takılmıştır.

Gavlâpô: Yazın güneşten dolayı derisi sık sık kavlayıp döküldüğü için bu lakabı almıştır.

Gavuroğlu Sefer: Ermeni tehirci sırasında Çubuk Köyü’nde nasıl olmuşsa bir Ermeni kızı kalmış. Bu kız büyüdüğünde köylülerden birisi onunla evlenmiş ve ondan doğan kişiye bu sebeple Gavuroğlu lakabı verilmiş.

Gazlı Miyhat, Gazıgacı (Kazık Hacı): Kazık, bir ucu sivri diğeri küt kısa boylu ağaçtan ya da demirden bir araçtır. Kişinin boyu, kısalığı sebebiyle kazığa benzetildiği için bu lakap verilmiştir.

Gıdah Davut: Gıdak, tavuklar tarafından çıkarılan yansıma bir sestir ve genellikle tavuklar bu sesi, yumurtlayacakları zaman ya da yumurtladıktan sonra çıkarırlar. İşte buradan hareketle kişiye, küçüklüğünde çok yumurta yediği için bu lakap takılmıştır.

Gır Aydın: Ten ve saç rengi kır renginde olduğu için bu lakap verilmiştir.

Gır Kiprik: Kirpikleri kır renkte olduğu için bu lakap verilmiştir.

Gıtil(?) Apdilla: Kılık kıyafet ve maddî yönden perişan bir durumda olduğu için bu lakap verilmiştir.

Gô Duran, Gô Fadık, Gô İmmihan: Gök mavisi gözlere sahip oldukları için bu lakap verilmiştir.

Góbel Ehmet: Oldukça göbekli olduğundan bu lakap verilmiştir.

Godalâli (Gödelek Ali): Gödelek, topaç demektir ve topaçın da boyu malumdur. Bu lakap, kişi kısa boylu ve topaçın hızlı dönmesi gibi çevik olduğu için verilmiştir.

Gódânsa(Gödek Ayşe), **Gódâhmet:** Boylarının kısalığından dolayı bu lakap verilmiştir.

Góluk Gazi: Huy olarak eşeğe benzetildiği için bu lakap takılmıştır.

Gucügetem: Boyu kısa olduğu için bu lakap takılmıştır.

Gurtluulah: Küçüklüğünde kulağına yaradan ve bakımsızlıktan dolayı kurt düştüğü için bu lakap takılmıştır.

Hersli Memmet: Haddinden fazla sinirli olduğu için bu lakap takılmıştır.

Honda Memmet: Bu lakabın takıldığı dönemde Tat Köyü'nde motosikleti olan tek kişiydi ve motosikletinin markası Honda idi.

İbik: Burnu normalden fazla kırmızı olduğu için horozun ibiğine teşbihle bu lakap takılmıştır.

İnâk Gani: Ağır ve yavaş hareket ettiği için bu lakap takılmıştır.

Kedesme (Kedi Esme): Doduğunda çok küçük olduğundan kedi yavrusuna teşbihle bu lakap takılmıştır.

Kel Döne, Kel Salif, Kel Selam, Kel Şaban: Başının ön kısmında saç olmadığı ya da az olduğu için bu lakabı almışlardır.

Kertik: Kertik, çentik demektir. Kertile kertile (doğrula büküle) yürüdüğü için bu lakabı almıştır.

Kór Gadir: Bir gözü görmediği için bu lakap takılmıştır.

Kór Güller, Kór İzzet: Görme bozukluğu olmadığı halde bir gözlerinin göz kapağı diğerine göre hafiften kısık olduğu için bu lakap verilmiştir.

Kór Sefer: Gözlük kullandığı için bu lakap takılmıştır.

Kósdüğelin: Kösdü, köstebek demektir. Gelin, hangi yönüyle köstebeğe benzetildiği için bu lakabı aldı tespit edemedik.

Kúp Yusuf: Karnı büyük olduğu için şeklinden dolayı küpe benzetilmiş ve bu lakap takılmıştır.

Kúd İbrahim, Kúd Remzi: Yürümleri gereken yaşları gelip geçtiği halde hâlâ yürüyemedikleri için bu lakap takılmıştır.

Lelô: Konuşması peltek olduğu için bu lakap takılmıştır.

Matar Üsüyn: Burnu, matara gibi geniş ve yayvan olduğu için bu lakap takılmış.

Milli Halil: Küçüklüğünde mile battığı için bu lakap takılmış.

Miniş: Köpeğe benzetildiği için bu lakap takılmış.

Okúz Ali: Vücut yapısı çok iri olduğu için öküze benzetilerek bu lakap verilmiştir.

Patlah Hatca, Patlah Mısdafa: Gözleri dışarıya doğru fazlaca çıkık olduğu için bu lakabı almışlardır.

Pırtıcı: Pırtı, değersiz ve ufak tefek giyim eşyası demektir. Bir evin tek erkek çocuğu olduğu için annesi, bu lakabın sahibine çeşit çeşit elbise giydirmiş. Çeşit çeşit elbise giymek övünülecek bir durumdur. Ama bunu çekemeyenler kişiye Pırtıcı lakabını takmıştır.

Sadırlı Temir: Temir Ağa lakabını taşıyan kişinin diğer lakabıdır. Sadır, idrar demektir ve bu kişi yirmili yaşlarına kadar hâlâ altını ıslattığı için bu lakabı taşımaktadır.

Sağır Anşa, Sağır Şaban: İyi işitemedikleri için bu lakap takılmıştır.

Sarapô: Sarışın olduğundan bu lakapla anılmaktadır.

Sahar Selâddin, Sahar Seyit: Başlarında bir yerin saç rengi doğuşlarından itibaren beyaz olduğu için bu lakap takılmıştır.

Sıçan Gazi: Sıçan gibi her deliğe girdiği, yani gitmemesi gereken yerlere gittiği için bu lakap takılmıştır.

Sıçırak: Çok çabuk sinirlenip hemen sıçradığı için bu lakap verilmiştir. Bireylere çabuk sinirlenmeyin mesajı yollanmaktadır.

Sümüklü Gazi: Küçükken durmadan sümüğü aktığı için bu lakap takılmış.

Sümüklü Mesut: Burnundaki sümüğü akıtmamak için durmadan burnunu çektiğinden bu lakap takılmış.

Sümüklü Serçe: Sümüğünü akıtmamak için sürekli burnunu çektiğinden, "Sümüklü" ve ufak tefek bir vücut yapısına sahip olduğundan, "Serçe" lakabını almıştır.

Şaltah: Ayaklarını içe doğru basarak yürüdüğü için bu lakap takılmış.

Şapırdahlı İrâşit: Yemek yerken dudaklarını şapırdattığı için bu lakabı almıştır.

Şeytan Hacı: Kurnaz olması hasebiyle bu lakabı taşımaktadır. Halkın şeytan telakkisini göstermesi bakımından değerlendirilebilecek bir lakaptır. Demek ki bu lakabı kullanan halka göre şeytan çok kurnaz ve sinsidir.

Tanzar Ali: Tan(m)zara adlı halayı iyi çektiği için bu lakap takılmış.

Temirâ: Temir Ağa adlı halayı iyi çektiği için bu lakap takılmıştır.

Tepir Hallâ: Tepir, büyük elek demektir ve bu kişinin kulakları büyük olduğu için teşbih yoluyla bu lakap verilmiştir.

Tiftik Fadik: Saçları tiftik keçisinin kılları gibi kıvrırcık kıvrırcık olduğu için bu lakap takılmış.

Tille Müdür: Bu kişi, köyde eğitmenlik yaptığı için “Müdür”, zayıf olduğu için de bastona benzetilerek “Tille” lakabını almıştır.

Topal Ahat, Topal Daşô, Topal Yayha: Topal ya da aksak oldukları için bu lakap verilmiştir.

Tütük Veli: Sigarayı çok içtiği ve dolayısıyla tütüttüğü için bu lakap verilmiş.

Urus Memmet: Sarışınlığı yönüyle Ruslara benzetildiği için bu lakap takılmış.

Uzun Esme: Boyu, köydeki diğer kadınlara oranla oldukça uzun olduğu için bu lakap takılmış.

Üvez: Üvez, bir çeşit sivrisinektir. Ama köyde sivrisineğe üvez denilmektedir. Bu kişi çok zayıf ve çelimsiz olduğu için üveze teşbihle bu lakap verilmiştir.

Yalag gara: Yalak, hayvanların su içmesi ya da köpeklerin yalını yemesi için ağaçtan veya taştan oyulan yayvan kaptır. Yalağın ağzının daimâ açık olması gibi, lüzumsuz yere ağzını açtığı yani konuştuğu ve fazla esmer olduğu için bu lakaplar takılmıştır.

Yalan Gölü: Çok yalan söylediği için bu lakap takılmış.

Yalârpı (Yalak Abdurrahman): Ağzı büyük olduğu için yalak benzetmesi yapılarak verilmiş bir lakaptır.

Yanıg Galip: Küçükken yüzünün bir tarafı yandığı için bu lakap takılmış.

Yarım Garpız: Yüzünün bir tarafı yamuk olduğu için bu lakap takılmış.

Yırtlaz Halis: Gözleri çok iri olduğu için bu lakap takılmış.

Yumru Kâklık: Hem alnı yumru hem de kısa boylu ve şişman olduğu için bu lakap takılmıştır.

Zaza: Zaza, bilindiği gibi bir Kürt grubunun adıdır. İlgili kişinin konuşması karmaşık olduğu ve anlaşılmadığı gerekçesiyle Zaza Kürtlerine benzetildiği için bu lakap takılmıştır.

Adeller, Cılda, Dariğne Memmet, Dumu, Kisik Hasan, Kiviğança (Kivik Ayşe), Leylim Hallô, Mart Anşa, Tirañ Veli, Yan Hacı lakaplarının ise ne ifade ettiği, niçin takıldığı tespit edilememiştir.

Yukarıda lakapların, halk kültürünün unsurlarını yansıtabileceğini söylemiştik. İşte az önce sıraladığımız lakapların içerisindeki özellikle teşbih yoluyla yapılmış olanlar bu konuda bize bazı ip uçları sunmaktadır. Örneğin sap, cemek, dirgen, kalıç, alapaça, çalkama, civciv, gıdak, goluk, inek, kedi, tepir, tiftik gibi kelimeler, bu yöre insanının geçim kaynaklarının daha çok tarım ve hayvancılığa dayandığını ve dolayısıyla onların tarım toplumunun kültürüne sahip olabileceğini göstermektedir. Cırıl, karga, köstebek, sıçan, serçe, üvez, tilki gibi kelimeler, halkın yabanî hayvanların bazılarını, onların birtakım özelliklerini bilecek kadar tanıdığını söylemektedir.

Tanzara, Temirağa, gödelek gibi sözcükler halkın eğlence hayatıyla ilgili ipuçları sunarken, jip, ford, honda kelimeleri de halkın teknolojik aletlere ilişkin bilgisinin varlığına delalettir.

Cin ve çalık kelimelerinin lakaplar arasında geçmesi ise halkın cinlerle ilgili inançlarından bir kesit sunmaktadır.

Urus, Gavuroğlu ve Zaza kelimelerinin lakaplar içerisinde yer alması, bu lakapları takan ve kullanan halkın bazı milletler ve etnik gruplar konusundaki düşüncelerini yansıtmaktadır.

Yine yukarıdaki satırlarda bireyin stereotipler yardımıyla yabancı hakkında imaj oluşturduğunu fakat aslında bu imajın bireyin kendini algılaması ve anlatması anlamına geldiğini belirtmiştik. İşte halk da lakap stereotipleri ile olumsuzlukları, çirkinlikleri, kötülükleri başkasının üzerinde anlatmakla aslında kendini ve nasıl olunması gerektiğini anlatıyor.

“Ala baş” ve “sahar” lakaplarıyla halk, başta her hangi bir na-hoş görüntü olmaması gerektiğini söylüyor. Çene, “cemak” sözcüğünün belirttiği gibi uzun ve dişler, “dişlañ” lakabının ifade ettiği gibi dışa doğru fazlaca çıkık olmamalıdır. Gözler, ne “boncuh”un söylediği gibi küçük ve yuvarlağımsı, ne “go”nün dediği gibi mavi, ne “çahır”ın duyurduğu gibi çakır, ne “patlah”ın belirttiği gibi dışarı çıkık ve ne de “yırtlaz”ın hatırlattığı gibi çok iri olmalıdır. Ağız, “yalag” gibi büyük olmamalı ve boş konuşmamalıdır. Baş, ne kel olmalıdır; ne de “tıftık” gibi kıvrıcık. Gözde, değil körlük, en ufak bir kısıklık bile hoş değildir. Yüzde, çile yer yoktur ve burun da ne ibik gibi kırmızı, ne de matara gibi yassı olmalıdır.

Ten rengi, ne yazın güneşi görünce hemen soyulacak kadar beyaz, ne “Urus” gibi sarı veya “gır”, ne de “gara” olmalıdır. Kulaklar işlevini muntazam yerine getirmeli ve tepir gibi büyük olmamalıdır. Dilde pelteklik olmayacağı gibi, kelimeler orijinaline uygun söylenmeli, ağızdan çıkan ses, cıvırlı, civciv, karga gibi birtakım hayvanatı hatırlatacak tonda olmamalı, ses genizden çıkmamalı ve sözlerin arasına “fiş” gibi yabancılar sokulmamalıdır. Burun akıntısı hiç hoş değildir. Hele o akıntıyla ve tükürükle birtakım oyunlar yapmak halkın gözünden kaçmaz.

Boy olarak ne çok uzun olunmalı, ne de çok kısa. Bu arada tabi çok zayıf ya da çok şişman kişi de makbul değildir. Ayaklarda ve bacaklarda yamukluk bulunmamalıdır. Elde, kolda sakatlığa; sırtta kambura hiç yer yoktur. Yürüyüş düzgün ama burun havalarda olmamalıdır.

İnsan kılığına, kıyafetine, sağlığına dikkat etmeli; bitlenecek, kurtlanacak kadar ihmalkar davranmamalıdır. Fazla sinirlilik, kavgacılık, küfürbazlık ve kurnazlık hiç iyi değildir. Ama çeviklik ve atıklık aranan özellikler arasındadır. Çocuklar zamanında yoluna yürüyüp altını ıslatmamalı ve hırsızlık yapmamalıdır.

Lakap derlemesinin yapıldığı halka göre, kızlar öyle 20 - 25 yaşlarına kadar beklemeyip tez elden yüksek meblağlı bir başlıkla evlenmelidir. Halkın, evlilik yaşına ilişkin düşünceleri, “galih” lakabı ve onun kullanıldığı bağlamdan hareketle öğrenilebilir.

Lakaplar konusunda son olarak bir de rakamların diline kulak verelim: Yukarıda sıralanan 147 lakaptan 105’i erkeklere, 42’si ise kadınlara aittir. Kaynakçada künyeleri verilen lakaplarla ilgili diğer çalışmalar da bu gözle incelendiğinde, bu yöre örneğinde olduğu gibi, orada da lakapların çoğunlukla erkeklere verildiği görülecektir. Lakapların sosyal hayattaki etkinlikten kaynaklandığını yukarıda belirtmiştik. Buna göre kadınlara ait lakapların azlığı, onların sosyal hayattaki etkinliğinin erkeğe oranla çok düşük olduğunu göstermektedir. Zira okul çevresinde kadınların etkinliği arttığı için onlara verilen lakapların sayısında da artış gözlenmektedir (Toygar 1979: 223-231; Ertuğ 1982: 25-26, 18-21, 27-31).

Yine sıralanan lakaplar, “Bunlar insanın hangi özellikleri dikkate alınarak verildi?” şeklinde bir sorunun cevabı alınmak amacıyla tarandığında şu sayısal sonuçlarla karşılaşmaktadır: Lakaplardan 10’unun verilmiş sebebi ve ne manaya geldiği tespit edilememiştir. Bunun dışında kalan 137 lakaptan 86’sı insanın dış görünüşü, 27’si davranış / hareket tarzı, 11’i de karakter yapısı dikkate alınarak verilmiştir. 21 lakap da geçmişte kişinin başından geçen bir olaydan hareketle verilmiştir. 86, 27, 11, ve 21 sayılarının toplamı 145 yapmaktadır. Oysa biz sorunun cevabını almak için 137 lakabı incelemiştik. Aradaki bu fark, bazı lakapların, insanın birden fazla özelliğini yansıtmışından kaynaklanmaktadır. Bu rakamların da söylediği gibi lakapların çoğu, insanın dış görünüşüne göre verilmiştir. Bu ise söz konusu lakapları takan ve kullanan halkın soyut düşünebilme yeteneğinin azlığına delalettir.

Notlar ve Açıklamalar

- * Bu yazının ilk şekli, Adana Valiliği ve Çukurova Üniversitesi'nin 30 Kasım - 2 Aralık 1998 tarihleri arasında düzenlemiş olduğu "**III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni**"nde "*Bir Yöre Örneğinden Hareketle Lakaplar Konusunda Bazı Dikkatler*" başlığıyla bildiri olarak sunulmuştu. Daha sonra bildiri gözden geçirilerek ilavelerle zenginleştirilmiş ve "**Türklük Bilimi Araştırmaları**, VII. Sayı, Sivas 1998, s. 107-138"de yayımlanmıştır.
- ¹ Terimleri ilgili olduğu bilim dalının amaç ve metotları doğrultusunda tanımlamak gerekir. Adbilimin, halkbilimci bakış açısıyla henüz bir tarifi yapılmadığından buraya onun dilbilim terimi olarak tarifi alınmıştır.
- ² Akrabalık, yemek, giyim, çiçek, vücut aksamı, hayvan adları gibi tür adları alanı ile ilgili bazı çalışmaların künyeleri için; Yetiş (1981: 278-279)'e ve Nahya (1992: 16-20)'ya müracaat edilebilir.
- ³ **Türkçe Sözlük**, 2. Cilt, Yeni Baskı, TDK Yay., Ankara 1988, s. 948.
- ⁴ "Türk Adbilimi Bibliyografyası" (Bozyiğit 1995), dikkat nazarıyla tarandığında yer adlarını konu edinen çalışma künyelerinin, adbilimin diğer konularına ilişkin olanlara göre oldukça fazla bir yekun tuttuğu görülecektir. Ayrıca yer adları ile ilgili geniş bilgi ve kaynakçası için **Türk Yer Adları Sempozyumu Bildirileri**, KTB MİFAD Yay., Başbakanlık Basımevi, Ankara 1984'e bakılabilir.
- Burada yaptığımız yer adları tasnifinin açıklanmaya muhtaç yanlarının bulunduğu ve yer adlarının halkbilimi açısından nasıl incelenmesi gerektiği konusunda söylenebilecek sözler olduğu kanaatindeyiz. Bunu, bir başka çalışmanın konusu olmak üzere şimdilik tehir ediyoruz.
- ⁵ "Ktematonimler" başlığıyla anlatılan kurum, kuruluş ve eser adları için "**Müasir Azerbaycan Edebî Dili**" (Gurbanov 1985: 262-263)'ne bakılabilir.
- Bu cümleden olmak üzere kuruluş adları olarak değerlendirebileceğimiz küçük ölçekli ticari işletmelerin isimleri konusunda Türkiye'de yapılmış birkaç makalenin (Börekçi 1993: 130-132) varlığına işaret edebiliriz.
- ⁶ Lakap, takma ad karışıklığına 14. ve 15. sayfaları örnek olması ve aynı zamanda edebiyatımızda kullanılan mahlasların ve "takma adlar"ın geniş bir listesi için (Semih 1993)'e bakılabilir.
- ⁷ Zikredilen bu sülale adlarından *Boşnaklar, Yörükler, Kürtler, Konyalılar, Ciminligil, Tatlıgil, Davulcular, Keçecigil* ve *Sucular* kaynakçada künyeleri verilen lakaplarla ilgili çalışmalardan alınmış, diğerleri ise bu çalışma için lakap derlemesi yapılan yöreden toplanmıştır.
- ⁸ **Türkçe Sözlük**, 2. Cilt, Yeni Baskı, TDK Yay., Ankara 1988, s. 1516.
- ⁹ "Titullar" başlığıyla anlatılan unvanlar hakkında geniş bilgi için Verdিয়েva (1990: 123-195)'ya müracaat edilebilir.
- ¹⁰ Bu hikaye, şu anda Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğünde çalışmakta olan Ali Şahin CANOZAN'dan derlenmiştir.
- ¹¹ "... birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın ..." **Kuran-ı Kerim** (49/11) ve **Açıklamalı Meali**, Haz.: Komisyon, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara 1993, s. 515.
- ¹² Bu hikaye de Ali Şahin CANOZAN'dan derlenmiştir.
- ¹³ Lakap derlemesi, Sivas İli Yıldızeli İlçesine bağlı Tat Köyü'nden ve onun Çubuk, Yanalak, Y. Çavuşlu, Arıklar gibi komşu köylerinden yapılmıştır. Karasal iklimin hakim olduğu adı geçen köylerde hayvancılık ve buğday, arpa, yulaf, mercimek, patates, şeker pancarı gibi ürünlerle yapılan tarım, temel geçim kaynağını oluşturmaktadır.
- Derleme, seksenli yılların sonlarında daha çok gözlem metoduyla yapılmıştır. Zaman zaman da bazı kelimelerin manası, bilebileceğini düşündüğümüz kişilere sorulmuştur. Derleme listesine yaşayan, ölen herkesin lakabı dahil edilmiştir.
- ¹⁴ Burada verilen transkripsiyon işaretlerinden; â: uzun a sesi, á: a ile e arası sesi, í: ı ile i arası sesi, ó: ö ile o arası sesi, ô: uzun o sesi, ú: kısa yarı kalın u sesi, ñ: nazal n sesi vermektedir. Geniş bilgi için (DELİCE 1995: 119-131)'e bakılabilir.

Kaynakça

- ACAROĞLU, M. Türker. 1988. "*Malatya İlinde Yer Adları*", **İnönü Üniversitesi II. Battal Gazi ve Malatya Çevresi Halk Kültürü Sempozyumu Tebliğler**, Kuşak Ofset, İstanbul: s. 15-21.
- _____, 1992. "*Gagauzca'da Takma Adlar - Soyadları - Yer Adları*", **IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri**, II. Cilt, KB Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd., Yay., Devran Matb., Ankara: s. 1-21.
- ACIPAYAMLI, Orhan. 1992. "*Türk Kültüründe Ad Koyma Folklorunun Morfolojik ve Fonksiyonel Yönlerden İncelenmesi*", **IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri**, IV. Cilt, KB Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd., Yay., Ofset Repromat Matb., Ankara: s. 1-14.
- AKSAN, Doğan. 1995. **Her Yönüyle Dil, Ana Çizgileriyle Dilbilim**, TDK Yay., Ankara.
- AKTAN, Ferhan. 1970. "*Takma Adlar*", **Folklor**, (TFK Yay.), Yıl: 2, Sayı: 13-14-15: s. 62-64.
- ATSIZ, Bedriye. 1984. "*Lakaplar*", **Tarih ve Toplum**, Sayı:11, Kasım: s. 26-28.
- BARLAS, Uğuroğlu. 1986. "*Ağır Sanayi Etkisinde (Karabük) Bulak Köyü Halk Bilgisi*", **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, I. Cilt, KB MİFAD Yay., Ankara Üniv. Basımevi, Ankara: s. 23-38.
- BAŞGÖZ, İlhan. 1998. "*Dede Korkut Destanında Epiteler*", Çev: Nebi ÖZDEMİR, **Millî Folklor**, Cilt:5, Yıl:10, Sayı: 37: s. 23-35.

- BEYHAN, Ali İhsan. 1995. “Kemerhisar - Bahçeli’de İnançlar, Yerel Adlar, Takma Adlar ve Sağlıkmacılık”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1993**, KB Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd., Yay., Ankara: s. 41-74.
- BOZYİĞİT, Ali Esat. 1992. “Kırıkkale İli Köy Yer Adları”, **Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1992**, KB Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd., Yay., Ankara: s. 13-28.
- _____, 1995. **Türk Adbilimi Bibliyografyası (Deneme)**, Ayyıldız Yay., Ankara: 190 s.
- BÖREKÇİ, Muhsine. 1993. “Dil Kültür Bağlantısı Açısından Erzurum Cumhuriyet Caddesindeki Tabelalar”, **Yedi İklim**, Sayı:42, Eylül: s. 130-132.
- CİNLİOĞLU, Halis Turgut. 1969a. “Takma Adlar”, **Folklor**, (TFK Yay.), Yıl: 1, Sayı: 5, Eylül: s. 3-5.
- _____, 1969b. “Takma Adlar”, **Folklor**, (TFK Yay.), Yıl: 1, Sayı: 7, Kasım: s. 8-9.
- DARICI, Kıral. 1996. **Deliliyas Kasabası Folkloru**, C. Üniv. Fen-Ed. Fak. TDE Blm. Sivas: (Yayımlanmamış lisans tezi).
- DELİCE, H. İbrahim. 1995. “Anadolu ve Rumeli Ağzları Metinlerinde Kullanılan Seslerin Transkripsiyonu Meselesi”, **Türklük Bilimi Araştırmaları**, 1. Sayı, Sivas: s. 119-131.
- DOĞAN, Durali. **Sorgun 1995**, Sorgun Kaymakamlığı Yay., Devran Matb., (Tarihsiz).
- DUNDES, Alan. 1998. “Halk Kimdir”, Çev.: Metin EKİCİ, **Millî Folklor**, Cilt:5, Yıl:10, Sayı: 37: s. 139-153.
- EKİCİ, Metin. 1998. “Halkbilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi”, **Millî Folklor**, Cilt:5, Yıl:10, Sayı: 39: s. 25-34.
- EKİNCİ, Ekrem Buğra. 1985. “Lakaplar”, **Tarih ve Toplum**, Sayı:13, Ocak: s. 2-3.
- EROL, Aydil. 1992. **Şarkılarla Şiirlerle Türkülerle ve Tarihi Örneklerle Adlarımız**, Genişletilmiş - Geliştirilmiş 2. Baskı, TKAE Yay., Ankara.
- ERTUĞ, Selma. 1982. “Ankara Namık Kemal Ortaokulu Öğrencilerinin Birbirlerine Taktıkları Adlar ve Nedenleri 1, 2, 3”, **Türk Folkloru**, Sayı:31, 32, 33, Şubat, Mart, Nisan: s. 25-26, 18-21, 27-31.
- EVLİAYOĞLU, Sait - BAYKURT, Şerif. 1988. **Türk Halkbilimi**, 2. Baskı, Ankara.
- GÖZÜKIZIL, Ömer. 1992. “Burdur İli’nden Derlenen Lakaplar”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1992**, KB Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd., Yay., Ankara: s.49-68.
- GURBANOV, A. M. 1985. **Müasir Azerbaycan Edebi Dili**, Maarif Neşriyyatı, Bakı.
- GÜLENSOY, Tuncer. 1998. “Anadolu Yer Adlarına Genel Bir Bakış”, **Folkloristik Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı**, Ankara: s. 41-48.
- İSLAMOĞLU, Neşe. 1998. **Çamlıhemşin Folkloru**, C. Üniv. Fen-Ed. Fak. TDE Blm. Sivas: (Yayımlanmamış lisans tezi).
- KALEMCİ, Fatma. 1996. “Sivas’ın İmranlı İlçesinde Sülale Adları ve Lakaplar”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1995**, KB Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd., Yay., Ankara: s. 101-108.
- KARABORAN, Hilmi. 1982. “Folklor Açısından Yukarı Çukurova, Hatay - Maraş Çöküntü Hendeğinde Mevkii Adları”, **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, II. Cilt, KTB MİFAD Yay., Başbakanlık Basımevi, Ankara: s. 265-273.
- KAYA, Doğan. 1994. **Sivas’ta %oşıklık Geleneği ve %oşık Ruhsatı**, C. Üniv., Yay., Sivas.
- KAYA, Mustafa. 1996. “Ürgüp’te Lakaplar Üzerine”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1994**, KB Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd., Yay., Ankara: s. 47-72.
- KOCADORU, Yüksel. 1997. “Avrupa ve Türk İmaji”, **İmaj Yazıları**, [Haz.:] Ali Osman ÖZTÜRK, Konya: s. 9-14.
- KOÇ, Nurettin. 1992. **Açıklamalı Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- KURT, Yılmaz. 1990. “Kozan (Sis) Sancağı’nda Kişi Adları”, **19 Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 5, Samsun: s. 179-192.
- KURTULMUŞ, Zekeriya. 1995. “Kırklareli İli Köy Yer Adları”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1993**, KB Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd., Yay., Ankara: s. 195-215.
- NAHYA, Zümrüt. 1992. **Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları Bibliyografyası (1966-1991)**, KB Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd., Yay., Ankara.
- OĞUZ, M. Öcal. 1997. “Türk Dünyası Folklorunda Yeni Yöntem Arayışları”, **Millî Folklor**, Cilt:5, Yıl:9, Sayı: 33: s. 3-8.
- ONG, Walter J.. 1995. **Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü Teknolojileşmesi**, (Çev: Sema Postacıoğlu Banon), Metis Yay., İstanbul. 230 s.
- ÖNDER, Ali Rıza. 1982. “Kayseri’nin Turan Köyü’nde Yer Adları”, **II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, IV. Cilt, KTB MİFAD Yay., Gazi Üniv., Basın Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara: s. 409-418.
- ÖRNEK, Sedat Veyis. 1966. **Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Bâtl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki**, DTCF Yay., Ankara Üniv. Basımevi, Ankara.
- _____, 1975. “Türk Folklorunda Ad Seçme ve Ad Koyma”, **Boğaziçi Üniversitesi Halkbilimi Yıllığı 1975**, Taş Matb., İstanbul: s. 101-112.
- _____, 1995. **Türk Halkbilimi**, KB Yay., Ankara.
- ÖZKAN, Gülten. 1985. “Yine Lakaplar”, **Tarih ve Toplum**, Sayı:14, Şubat: s. 3.
- ÖZTÜRK, Ali Osman. 1997. “19. Yüzyıl Popüler Alman Sanatında Türk Motifinin İşlevi Üzerine Etnolojik Bir Yaklaşım”, **İmaj Yazıları**, [Haz.:] Ali Osman ÖZTÜRK, Konya: s. 25-36.
- PAÇACIOĞLU, Burhan. 1997. “Yiğit Namıyla Anılır”, **Altıncı Şehir Sivas**, Yıl:1, Sayı:2, Nisan-Haziran: s. 20-22.

- PAKALIN, Mehmet Zeki. 1993. **Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü I**, MEB Yay., Millî Eğitim Basımevi, İstanbul.
- SAKAOĞLU, Saim. 1979. “*Türkçede Soyadları*”, **Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi Ahmet Caferoğlu Özel Sayısı**, Fasikül: 2, Sayı: 11, Atatürk Üniv. Ed. Fak. Yay., Sevinç Matb., Ankara: s. 375-421.
- SEMİH, Mehmet. 1993. **Türk Edebiyatında Mahlaslar, Takma Adlar, Tapşırmalar ve Lakaplar**, Anahtar Kitaplar Yayınevi, İstanbul: 84 s.
- SEVİNDİK, Hüseyin. 1996. “*Nevşehir - Ürgüp - Yeşilöz Köyü’de Yer Adları ve Etrafında Oluşan Efsaneler*”, **Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1994**, KB Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müd., Yay., Ankara: s. 153-164.
- SKJELBRED, Ann Helene B.. 1997. “*Norveç’te Türk İmajı Söylentiler ve İşlevleri ya da Tarihsel Açından Stereotipler*”, Çev. Ali Osman ÖZTÜRK, **İmaj Yazıları**, [Haz.:] Ali Osman ÖZTÜRK, Konya: s. 15-24.
- TAN, Nail. 1997. **Folklor (Halkbilimi) Genel Bilgiler**, Geliştirilmiş 4. Baskı, İstanbul.
- TEZCAN, Mahmut. 1996. **Kültürel Antropoloji**, Ankara Üniv. Eğt. Blm. Fak. Yay., Ankara Üniv. Basımevi, Ankara.
- TOYGAR, Kamil. 1979. “*Türkiye’de Öğrencilerin Öğretmenlerine Taktıkları Adlar*”, **Türk Halkbilim Araştırmaları Yılığ 1977**, KB MİFAD Yay., Ankara Üniv. Basımevi, Ankara: s. 223-231.
- ÜÇER, Müjgan. 1992. “*Kimlersiniz? (Sivas’ta Adlar, Lakaplar ve Aile Adları Üzerine)*”, **Kızılırmak**, Yıl:1, Sayı:12, Sivas Aralık: s. 4-11.
- ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir. 1976. “*Türkiye Türklerinde Ad Verme İle İlgili Gelenek ve İnançlar*”, **I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, IV. Cilt, KB MİFAD Yay., DSİ Basım ve Foto Film İşletme Müd. Matb., Ankara: s. 369-384.
- VERDİYEVA, Zemfira. 1990. **Kömekçi Ad Kategoriyaları**, Maarif Neşriyyatı, Bakı: 227s.
- YEDİYILDIZ, Bahaeddin. - İZGİ, Özkan. 1993. “*1445 Yılında Ordu ve Yöresinde Kullanılan Şahıs Adları*”, **Şükrü Elçin Armağanı**, Hacettepe Üniv. Ed. Fak. Yay., Ankara: s. 361-368.
- YETİŞ, Kazım. 1981. “*Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesindeki Tezlerin Bibliyografyası*”, **İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi**, Cild: XXIII, Ed. Fak. Matb., İstanbul: s. 278-279.
- YORGANCIOĞLU, Oğuz. 1996. “*Kıbrıs Türklerinde İsim ve İsim Verme Yolları, Soyadı Alma Yöntemleri*”, **Kıbrıs Araştırmaları Dergisi**, 2 (2): s.113-135.